

11177

МАНІФЕСТ УКРАЇНИ

КОМЕДІЯ В ОДНІЙ ДІЇ.

Річ дієть ся на Україні в часї війни.

написав

ЯКІВ МЕЛЬНИЧУК

ЦІНА 20 ЦЕНТІВ

Нью Йорк — New York.

— 1919 —

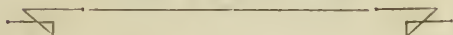
МАНІФЕСТ УКРАЇНИ

КОМЕДІЯ В ОДНІЙ ДІЇ.

Річ діється на Україні в часі війни.

написав

ЯКІВ МЕЛЬНИЧУК

— о — О — о —

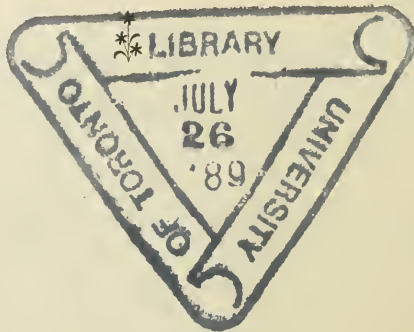
Ню Йорк — New York.

— 1919 —

ОСОБИ :

Іван Василевський, багатий господар	літ	60
Стефан Василевський, его сестринець, ко- шовий	"	25
Зофія, его сестра	"	18
Іван Стефанович, їх дядько	"	40
Якемів	}	козаки
Старій		
Климів		
Катерина, кухарка	"	20
Василь, парубок	"	25
Підпоручник російський	"	30
Два російські жовніри, по	"	25
Українські козаки		

Річ дієть ся на Україні в теперішних часах, під-
час війни.

Сцена представляє подвіре перед палатою. По правій стороні давка, стіл і кілька крісел, по лівій дерево. День.

Іван Василевскій, старець з сивим волосем, Іван Стефанович, мущина в житю і Зофія молода дівчина пораять ся коло підвечірку.

Василевський. Моя рада, дорогий Іване, така: сиди спокійно у себе, шильнуй достатку, бо інакше розкрадуть все хлопи і бандити, заким яке небудь війско прийде. Позостань!

Стефанович. Не знаю чому, але не можу ся здобути, на зауфане ані до Російських відділів, ані до тих, котрі мають надійти від границі. Чорти знають, хто з них ліпший, і хто буде моцнійше давив. Найбільше торбуєть мене то, що не успію вже з вимолоченем решти...

Василевський (перебиває). Жовніри самі собі вимолотять!

Стефанович. Давби отець спокій з тими жовнірами! Може то ся ще все від нас відвернеть. Наш піп вже третю службу на ту інтенцію сьпіває.

Василевський. Що раз тоньше він сьпіває, але не дивую ся ему, бо коли ти Іване аж трясеш ся перед війською, то для чогож не має ся бояти єї він, спокійний слуга божий, котрий в житю навіть ніколиручниці не мав в руках!

Стефанович. Жартуй отче здоров, а мені ся та війна цілком не подобала. Що мене те все обходить? Для того, що якісь братя Сербські посварили ся з ясным Францом Йосифом, то я маю з власної хати утікати і позоставити збіже не вимолочене! А нехай їх найяснійша холера! (Ходить.) Жінка в Карльзбадї, границя замкнена, цілий сьвіт під уружієм — а нехай то чорти!...

Василевський. Не журися Іване! Перетерпимо все, то правда, але зтого ся щось виблює для краю — побачиш!

Стефанович. Що ся там виблює? Біда буде, могили і зараза.

Василевській. Але в приїшлости? Щож ти думаєш, що Европа буде ся була о Сербів? Не, мій дорогий! Коли вже начнуть ся бити, то о все своє.— Знаєш о що? О ту бідну Україну, котрої не могли здобути через довгі літа. Буде біда, будуть могили і зарази, але буде Україна вільна — розумієш Іване? А що ти думаєш, чи в шістдсятім не було гробів і нужди? Щей які! А ми йшли зі старими шаблями на армати...

Стефанович. Дятого програлисьєте.

Василевській. Так, але колибсьмо не пішли, то до нині спала би ціла Україна, і думала би тільки о невимолоченій пшениці, а ти знаєш прецінь, що там не далеко від нас кують зброю, ідуть притив нас і не сплять...

Стефанович. Горякуєть ся отець, а тут треба річ брати на тверезо. З чим ми підем? З мотикою на сонце? Нам сидіти і чекати тихо, а не пхати ся в біду самохтївиш. Досить наших погигло на всіх передах.... (Бере часопись.)

Васулевській. Ті згинуть, як невільнїки, як офіри, але мусить бути хтось, що станеть з власної охоти против ворогів. О, якіж ви тепер тверезі! Але якіж ви тепер малі!... (Опускаєть голову.)

Зося. Нехай дїдусь напюють ся кави і може пере-сплять ся трохи. Такий був день горячий!

Василевський. Дякую тобі, моя дитинко. Старий єстьім, то правда, але вісти вертають мені сили. Хто би там спав в таких часах? Досить було дрімання! Вернув Василь з почти?

Зося. Ні еще, але небавом верне. Я також чекаю нетерпильно на новинки.

Василевскій (усьімхаючись). Від Івана Крутого? **Зося**. І від нашого Стефана. Що він там також робить?

Васулевскій. Хто? Іван?

Зося. Наш Стефан, но і пан Іван тоже... Прецінь они суть всегда разом. (тихо.) Дідусь знають, що они там в Полтаві напевно?...

Василевскі. А знаю моя ластівочко, що они там певно, і зле булоби, коли би так не було.

Зося. А чому вуйко так не охочо на ту роботу дивлять ся?

Василевскі. Бо видиш, він єсть тверезий.

Стефанович. Нехай мене там вже отець позоставлять з моєю тверезостію і з моім понятієм!

ЯВА II.

Вбігає Василь, молодий парубок

Василь. Прошу пана, жадної почти вже не буде, а то через війну, ту здаєть ся їдуть три москалі, здаєть мі ся офіцер і два прості.

Василевскій. Не потрібно ся сваримо мій Іване о наше добро, іде москаль, погодить нас своїм добром: нагайкою! Ідиж повитай пана капітана, бо мені як раз жолудок докучаєть. (Хоче відходити.)

Стефанович (також бересь відходити). То вітця дім — нех отець сам залатвить тих панів, я ще не докінчив часописі. Цікава статя в "ділі".

ЯВА III.

Ті, **Офіцер** вбраний по російськи і два жовніри.

Офіцер (входить за ним два жовніри). Извольніте, катрий барень Василевскій?

Василевскій. Я єстьім.

Офіцер. Харашо! Демитрій Петровіч Совейко, капітан ротной в пехоті.

Василевскій. Приємно. Чи з інтересом, чи в гостину?

Офіцер. І одно і друге. Я бомагу приніс (дає). і хароше слово принес. Да ми тепьор все как одін стапаймо на одвечного врага славяніства, так уж забудьмо родіственна спори. Тепіор война. Разом стапаймо на Немца. Как було, так було.

Василевскій. А шож то за бомага?

Офіцер (сідає). Подробіца. Комендант ротной упомінаєть, что кождой, какой би гостіл у себя салдати неприятельскія, указовал би к нем дарогу, но так больше будет смертию укараний.

Василевскій. Як то? Жовнірам неприятельским? прецінь туть нема війска неприятельского!

Офіцер. Да харашо, у вас правда барень Василевскій. Днесь нето, а з утра можеть бить. Тепіор война. Днесь счастить ся етому, а з утра тамтому. Ви еще не знаєте, да вам розкажу. Под Каменцом ми билі ся не множко. Не множко утратілі, дай троха взелі.. от бетава как відь.

Васклевскій. Неслухані цікаві річи говорити, пане капітане. Однак тогди битва? А може старочки? (До Зосі) Зося, Пошукайно горівки і жовнірам дай, пан капітан не відмовлять.

Офіцер. Русской чаловек нікогда не одмовляеть ся. (Стефанович зближаєть ся до розмовляючих. Зося приносить фляшку і келішки — другою Василь троктує жовнірів).

Стефанович. Як же то було, пане капітан?

Офіцер От богато гаворить, довольню, что оні ушли. а ми, но как би то розказать, поступилі в зад не множко...

Стефанович. Так їх богато було?

Офіцер. Много ех било і харашо ступалі. А сьме-

ло. Но і ми не ховалі са. В петіох в полі до Каміньца самаходом, на товклі, что дало ся — і ушли однак после разбілі са о камінь. Малодци ето действительні били, гаворю. Та боронілі ми Каменец, что ми Українцов кахаємо понімаєте.

Василевскій. А за щож то ви нас так кохаєте?

Офіцер. Да, наказалі нам вас кохать, да і кохаємо.

Зося (котра стояла на боці.) Пане офіцер!

Офіцер (гордо). Слажу баришня!

Зося. Чи тільки з Австріяками били ся пани?

Офіцер. Да так, германскі салдати билі еще далеко.

Зося. Але... інших жовнірів, як австрійських не бачив пан, пане офіцер?

Офіцер. О, да! (Зусьмішкою). Какої же я не домисьльний! Да в Українских козаков разходіть ся?

Зося (скоро). Суть однак козаки?

Офіцер. Да есть, еті сині чарти — І бють са харашо — Жалосно етих — всех помалотимо. Да чога так барашня од серца о нех допитиваєть ся?

Стефанович. От чула, що дзвонять, але не знає в котрій церкві. Нехайно копітан еще келішочок випють.

Офіцер. Ви гаспадіни Українци, все ровні. Ви рускаму челавеку гарелку только би в гартанку лелі, да і стороблювку до кармана сунулі, чтобы его одурить, упоїть і успать. Ми боронімо вас перед германцем, да Австріяком, а ви что? Здесь у меня значок найбільшого воевателя русской армії, котрі розбросуємо по всюда. Обіцаєть вам вольну Україну, автономію, а ви что? Всюда по маларускі гаворите... Что все части України, мають в одно злучіть ся, а ви что?

Стефанович. Покажіть пане! (Бере л читає.) Нех отець прочитють! Маніфест правдивий! “Українці!

Бажаня батьків ваших будуть сповнені”...

Василевській (нервово). Мовчи! То ушуканьство! Замовчи, бо грім спаде з ясного неба і впакує тобі в горло ті слова з поворотом! Як же то? Той кусок паперу має вистарчити за то море крові нашої, пролітої через довгі літа? той свісток....

Офіцер. Гаспадін Василевській! Я хароший чаловек, да тепіор война; я слухал і собирал немножко новенок; да тепіор война. Гаспадін арестован: (до жовнірів). Беріте его! (Жовніри зближають ся до Василевського.)

Стефанович. Пане капітан! Мій тесть старий чоловік і хорий.

Зося. Пане капітан!

Офіцер (остро). Малчи! Тепіор война! Беріте его!

Василевський. Відступіть від мене Іване і ти Зофію. Нехай мене беруть. Все одно где свою сиву голову приклоню. Будьте здорові! Знайдуть ся такі, котрі пімстять мою кривду.

ЯВА IV.

Жовніри російські кують Василевського. Здалека чути свисти, нагло з правої сторони впадає на сцену Климків, і чотирох узброєних козаків.

Климків. Відложити зброю!

Офіцер. Що ето синії чорти! Спасі помилуй (хватає за шаблю. Климків прикладає йому багнет до грудей, той підносить руки в гору. Климків відпиняє шаблю і револьвер, козаки розброюють жовнірів російських.)

Василевській. Комуж маю завдячити те освобожденє?

Климків (приставляєть ся). Іван Климків, полковник другого відділу донських козаків.

Василевській. Дякую! Але яким чудом м'оглисте ся тут дістати через ті болота?

Климків. Дівчина одна перепровадила нас безпечно.

ЯВА V.

Катерина входить і стає на боці.

Катерина. То я прошу пана. Бо сказали, що суть Українцями, і по нашому мене поздоровили, так я вже собі подумала, що треба їх через ті мочари перепровадити.

Василевській. Добре зробилась! А тепер скоро до кухні приготувати вечеру для наших козаків. Нічого не жалувати! (Катерина виходить, Стефанович сідає під деревом і замислюєть ся. Офіцер і жовніри російські стоять одурнілі під стражою.)

Василевській. А відділ ваш де?

Климків. Іде за нами. Вимітаємо Москалів, приготуємо кватри і розкидаємо відозви. Наш командант Калинович...

Зося. Хто вами управляєть?

Климків. Калинович.

Зося. Дідусю, то Стефан його кошовим. (До Климовича.) Где Стефан, а где командант Калинович?

Климів (дивить ся на годинник). Повинен ту бути за три минуті; пустились зараз за нами, а дорога була вільна. О! ідуть! (Здалека чути спів, всі слухають, Зося вибігає на против. Козаки співають за лаштунками.)

Під Харковом, в чистім поли,

Старі дуби гнуть ся.

Там козаки з Москалями,

За Україну бють ся.

По над ними в синій хмарі

Соколи літають,

Їх жіночки з матерами
Слези проливають.
Під Харковом, в чистім поли,
Где стрімкі могили,
Там славнії Запорожці
Ляхів положили.
(З піснею входять поважно на сцену.)

ЯВА VI.

Василевскій і Зося (разом). Стефан!.. Стефан!..

Стефан (виходить на перед). Похід стій! (Козаки уставляють ся).

Стефан. В ліво лицем! (Козаки звертають ся.)

Стефан. До ноги зброю! (Козаки ставлять при нозі карабіни.)

Стефан. Спічніт! (Козаки розбігають ся, уставляють ручниці в чвірку, сідають на землю на боці, закурюють люльки і тихо говорять між собою.)

Стефан. Тепер нарешті могу повитатись з вами. (З всіми сердечно витаєть ся, стискаючи руку Стефановича.) Дідуню! Шож ви на то? Що ви тут робите? Чи знаєте все? маємо ряд український, маємо українське військо, маємо зброю і герби наші. Щоби ви знали що за хлопці є під нашими “гербами”! Як ви тут можете так спокійно сидіти? Там аж кипить все в старім Києві...

Василевскій. Скажиж нам Стефане все по колєї, бо ми тут як табака в розі. Щось почуєть ся, але докладно то нічого не знаємо.

Стефан Мало маю часу! Тільки кільканайцять минут, розкажуть вам другі, котрі йдуть за нами. Що то зрештою говорити. Бемо ся — тай годі. Зачалисьмо від Камінця і випхалисьмо Москалів. Троха наших упало і троха ранених. Ти, Зося, твій Іван...

Зося (смутно). Що?

Стефан. Тїш ся... тїлько ранений...

Зося. Боже мій!..

Стефан (сїдає). Тїлько не плач! Нічо єму не буде. Ліву руку шрапнель йому подрапав. Не жури ся, не задовго повернеть. Казав кланяти ся тобі. (Зося заслонюючи очи хусточкою відходить.)

Василевскій. То горячо було під Камінцем Подільським?

Стефан. О!.. Тепло! Ой дїдусю! Така перша битва то ціле житя пізістане в памяти. З початку троха ся зимно робить, коли чоловік видить, що то не манебри, і що найблизший приятель падаєть з роздертими грдьма. Але потому, то вже ся о всім забуває. Здаєть ся тїлько що треба добре мірити і очи всегда мати отворені. Пильнуєть ся людей і огню, а серце бе живійше на мислю, що за хвилю рушимо на них, і прийде грудь, у грудь, ударити. В кіннци голос труби... а потім вже ніц.. — тїлько свист куль і лопотане червоної хорогви з синьо жовтим гербом крик окропний цілої сили. Нехай жие Україна! Наперед!.. Наперед!! Рамена ся випростовують, долоня сильнійше тиснеть карабін, так легкій як ніколи перед тим... Багнет в козацькій руці то страшна збруя! Сьвіт цілий обертаєть ся, все никнить з переду очей — якісь крики, якісь плачі — окропність... А потому тишина і пісня поборююча молодого козака українського, що здорово перейшов кровавий хрест огневий Спати хочеть ся, як суслові, а ту треба йти за хвилю. Вірити не хочеть ся мені, що естїм в дома, що там о десять кроків мое ліжко, а я мушу йти дальше. (Коли Стефан кінчить говорити, козаки починають сьлівати. Всї задумавшись слухають.)

Україно, рідна мати,
Кого ся спитати.
Коли верну ся до тебе,
Незнати, незнати!

Коли буду веселитись,
В зеленій діброві?
Коли в очи подивлю ся,
Єї, чорнобриві?

Коли гляну на ті лани
Та ниви широкі,
Повитаю твої гори!
Ї долини глибокі.

Коли милий соловейко
Мені засьпіває,
Коли мене рідна мати,
З серцем повитає!

Коли гляну чорнобриві
В яскравії очи?
За котрою серце рвалось,
Як в день, так і в ночі.

Повернув ся козаченько
Глянув на ті ниви.
А на нивах ніц не видко
Лиш кругом могили.

Приглянув ся, аж здрігнув ся,
Тай став сумувати
Бо і сліду не пізнати,
Где рідная мати! —

Не сьпіває соловейко,
Гори не витаюяь
Лиш чорнії вороняки
По над ним літають.

(Козаки перестали сьпівати, задумують ся.)

Стефанович (до Стефана). З охотою йдеш?

Стефан. Дадьку! І ще питаєте ся в такі річи?

Стефанович. Слухай хлопче! Скажи мені, чи ви там в тій Галичині всі поваріювали, чи що? Бо я не могу зрозуміти, не могу пійняти, з відки вам го все взяло ся?

Стефан. Ні, дадьку!, не поваріювали ми, а звід-

ки то ся взяло, то ви знаєте прецінь докладно.

Стефанович. Прошу тебе говори хвию зо мною, як чоловік вільний і дозрілий, ні як жовнір. Скожи мені, як ви котрі знаєте нашу історію, наші вікові змаганя з Поляками, чи можете лучитись з тим предвічним ворогом, іти під його правліне протів цілого словянства, протих цивілізації заходу, протів цілого сьвіта, котрий тисне ся цілою силою до пригнеченя того народу.

Стефанович. Видять вуйко, я не є політиком, ані дипломатом, але від малого учили мене всі, що найбільшим нашим ворогом є Москаль. Забрав найбільше української землі, найбільше народности — З ним билисмо ся через посьлідні часи. Конфедерація барска, Клич Петра Дорошенька, як бурили кожду нашу добру справу, руйнували нас і забирали в неволю, а на кілька місяців перед війною не хотіли ся згодити навіть на малий приклад що до автономії України.

Стефанович. Нині є інакше! Нині маніфест найбільшого завойователя...

Стефан. Дядько вірить в той маніфест?

Стефанович. Вірю!

Стефан. То мені жаль.

Стефанович. Я вірю передовсім в рацию стану. Слухай! Чи можна припустити, щоби Поляки хотіли відбудувати Україну? Пожеруть нас так як пожерли Пруси Західні, Слеск і поморе. Огнем і мечем, і пекельною політикою, знищать нас до ноги, так, що за кілька літ і сліду не буде з українського імени. Операєте ся на Австрію, а та Австрія зігнила і заржавіла, летить в пропасть і вас потягне засобою. Чи вільно нам, котрі хочемо уздоровити Україну, прикувати ся до зігнилого трупа Польщі? Гдеж яка небудь запорука, где бодай яка небудь обітниця, котрої можна би ся трьмати. Ніц! ніц...

Стефан. Слухай дядьку добре! Тут є дідусь мій, котрий учив мене читати по українськи і учив любити Україну і казав хтоє ворогом. Разом з ним що дня відмовляли ми молитву Петра Дорошенка.

“О зброю і народний герб просимо тя Боже”. А тепер коли нам дано в руки зброю і герби народні, коли дозволено нам вложити наш козацький одяг, коли ідемо до бою під українською управою, то хочеш, щоби ми то відкинули, то, о щосьмо ся через цілі літа бороли. О кажу дядьку, що не знімцем, але з живим чортом получимос я, щоби здавити нашого вога. Нині єсть тільки завязане українських полків, але є Нині та мала горстка бореть ся з Москалем, але колись як зросте сила, будуть уміти упімнути ся кожного о наші придавлені права.

Василевскій (Зворушенем). Зі серця говориш хлопче. Я тоже не є лотром, і люблю Україну серцем одиноко. За молоду боровем ся за ню і перетерпівем досить, нині знаю, що ліпше але знов, як давно, серце тягне мене до вас, до того покоління, при котрім відбули ся всі ліпші чутя за наших часів гетьманщини. Ми ся якось ліпше розуміємо, як з тими що зараз по нас вирости. Неволья гнобить розпачає серце і душу.

Стефан. Ні! отче! Мене не спідлила неволья, тільки научила мене дивити ся тверезо на наше положення. Знаю, що приємний є шум корогов народних, приємні українські слова козацьких походів, Як наші до синього мундуру козака, але розум говорить інакше, розум іншу закрислює орієнтацію. Чи ви думаєте, що я не умів би згинути мужно і достойно. Як би знав, що в той спосіб Україні прислужу ся, то нині сам кинув бим ся на сотню Москалів, хотяй мені житя миле, і маю для кого жити і працювати. Але знаю що то даремна офіра, одна побіч тисячі інших, рівнож дармих. Перечитайно ту статю. (Подає часопись.)

Катерина (до Зосі). От і біда Зосю! Ніяк не можу йому виперти сего, впер ся конечно до тих козаків... Ой долеж моя, доле!...

Зося. Нічо вже на то не порадиш. видно, що упер ся.

Катерина. Може би ти йому як до розуму приговорила. Малисьмо ся пібрати перед постом. На свою біду я тих українських козаків тут привела.

Зося. Не нарікай, Касю! Мій нарічений також пішов ся бити. Вже навіть ранений, і лежить в шпитали.

Катерина. О Боже!..

Зося. З гармати його прострілили, такою кулею, що розтріскуєть ся.

Катерина. І жиє?

Зося. Жиє і жити буде, бо його треба Україні.

Катерина. То Зося радить, щоби Василя пустити до козаків? Не затримувати його?

Зося. О певно.

Катерина. То вже хиба й пуцу, але знаю, що буду плакати зо три неділі.

Стефанович (до Стефана). Но щож? перечитавесь?

Стефан. Дурачиство!

Стефанович. Для вас дорачиство! Я розумію, що молодість має повні права без критики, що кождому молодому здаєть ся, що є мудрійшим від всіх фільозофів, котрі скінчили вже літ трийцять, але повинно то мати границі. Чиж ви припускаєте, що ті люди, котрі підписали ся під тою відозвою не заслугоють на зауфане?

Стефан. Бути може, але мене не переконують.

Стефанович. Застанови ся хлопче! Ціла Києвщина сидить тихо і дивить ся тільки, як би дібрати ся до шкіри Польскої, ціле княжество Київське дишить земстою за погром Львова, за грабежі, гвалти і ра-

бунки, а ви там в Галичині, пятою частиною народа, хочете диктувати цілій Україні права, хочете накинута її уринтацию.

Стефан. Бо в тій Галичині моглисьмо говорити, що нам ся подобало, моглись мо ся зброїти, там був одинокий кут України, де вільно було віддітхнути сяк так свободою. Що вуйко говорить о Кііві?

Стефанович. Чи не знаєш?

Стефан. Нічо не чувім.

Стефанович. Се навіть Страшно говорити. Мурдовали Поляки, палили, гвавтовали, а в кінци збумбардували часть міста без найменьшої притенсії.

Стефанович. Чувем то від людей, котрі пережили то страшне пекло і котрі розбігли ся по цілому світі, ширити ненависть против Поляків, і тим котрі побіч з ними ідуть. Длятого будь переконаний, що полки українські не дізнають такого прийнятя, на які раховано. Хочеш вір, хочеш не вір, але зпідкаеш ся часто з тим переконанем, що ви є тільки тим знярядом політики нинішньої і нічим більше.

Стефан. Що дядько говорить?

Стефанович. Говорю щирю правду. Коли Австрія думала справді о справі України, то чомуж не взяла ся до неї щиро? Чомуж в місци казати вам складати присягу на вірність цісареві, не окорунувала одного на короля українського і не вислала на пляц битви? Чи мислити що мало би ся в той час на Україні знайшло таких людей, котрі пішлиби з такою політикою. Але власне там нема за гріш щирости. Є облуда, а позатим ошуканьство польське. Ту знов ряд вмовляє в кожного, що одним приятелем України є Німеччина: навіть Москалі зробили ся покірні, як барани. Ту дипломация мудрійшу дорогу вибрала і для того виграє. Хтож ту піде за Австрією? Часть робітників соціялістів і кілька сот інтелегентів — і то все. Обивателі земські, міщани і хлопи вже

пізнали Поляків, і не будуть ся багато числити з їх примірниками.

Стефан (пригноблений). Вуйку!

Стефанович. Жаль мені тебе хлопче, але я мусів тобі се висказати, бо там в таборі тобі ніхто сего не скажуть, а зрештою може там ніхто о тім не знає. Війна розділиланас несподівано.

Стефан (зриваєть ся). Вуйку! На порожно хочеш заціпити їдь в моїй душі. Я є козаком і маю тільки одну дорогу перед собою. З поля битви не сходить ся. Ви можете собі кипкувати і колотити ся з орієнтацією, ми однак будемо перли перед собою ворога, аж викуримо з України і осядемо в вільній Україні, або погибнемо один при другім на власній землі. Може ти вуйку маєш і рацію почасті. Тепер не час на доходження і фільозофію. Для мене нині одна рада бити Москаля, о решті будемо говорити по війні. Тепер час в дорогу — Хлопці збирайте ся! (Козаки стають по два в ряд.) Будьте здорові! Прощай вуйку! А не провадь політики голосно, бо який горячий козак, готов повісити ся на твоїм власнім подвірю, У нас люди дуже горячі... Зосю! Будь здорова! Що ти робиш зі собою?

Зося. Я завтра рано їду до Кііва. Мисьлю, що придам ся там в шпитали.

Стефан. Дуже добре робиш сестричко. Не пожалуеш. Хто не видів Кііва в горячці перед війною, той нічого не видів. Варто було уродити ся, а щоби можна було пережити ті золоті хвилі відроджаючого ся гідности почутя народного. Їдь Зосю щасливо (цілує) (обертаючи ся до Василя) Чого ти хочеш Василю?

Василь. Хотів бим просити вильможного, чи не міг би я разом з козаками помаширувати?

Стефан. До козаків хочеш? Їдь зі Зосею до до Кііва і там зголосиш ся в команді.

Василь. Я волів бим вже тут при вас.

Стефан. Зрештою ходи. Знаєш добре дороги, можеш ся придати! Ставай до ряду!

Катерина (плаче). Ой, долеж моя, доле!

Василь. Тпхо Катерино! Не плач! Не будь дитиною. Но будь здорова! (Цілує і стає до ряду.)

Стефан. А ти дідуню, не потопиш мене?

Василевскій. Моя дитино, я тебе не потоплю. Таж я є з того покоління; котре рівнож проклинаю за то, що взяло ся за зброю в той час, коли обіцяно вільність. Нехай нас виклинають, Україна нас усправидливить. Даємо для неї все що маємо: майно і життя і не хочемо взаміну нічо а нічо. Чи добре, чи зле робимо, будучність розсудить але тепер не час до розмислів. Тепер треба робити, треба уміти ся посвятити. Стефане Я старий але сили мені не бракує. Позволь мені стати до ряду, позволь і мені дні мої під гербом України закінчити. Маю сили досить унесу карабін.

Стефан. Дідуню!

Василевскій (простає ся). Коменданти! Прошу прийняти мене до табору яко охотника!

Стефан (взрушуючи плечами). Товариші! Приставляю вам нового товариша, моего дідуня. (Оден з козаків виступає назад, на его місце стає Василевскій, котрому подають зброю і козацьку шапку, то саме і Василеви.)

Стефанович (до себе.) Тільки вусиків, тільки доброї вілі, тільки посвідчення, все на дармо.

Стефан. Пращайте! (Командирує.) Позір! На рамя зброю! В право зворот! Похід вперед! (Козаки співаючи пісню, поки підходять. Всі плачуть поволи куртина спадає).
(Козаки відходячи співають:)

В неділю з рана, як стало свитати,
Почались козакі кватирувати
Бувай здорова, люба Україно!

Не тужи за мною молода дівчино!
В бубни забили, в труби заграли,
Як ми до бою, гура кричали.
Бувай здорова ,люба Україно,
Не тужи за мною, молода дівчино!
В неділю рано, як зійде сонце,
Поглянь дівчино в східне віконце.
Бувай здорова, люба Україно,
Не тужи за мною молода дівчино!
(Пісьню чути за лаштунками, що раз тихій-
ше пізнійше зопиняє).

КОНЕЦЬ.

